

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Erika Stark

Kriminalisering av filmad prostitution

En uppsats avseende det rättsliga förhållandet mellan prostitution och
pornografi

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Niklas Selberg

Termin: VT19

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Introduktion	4
1.2 Syfte och frågeställning	4
1.3 Avgränsning	5
1.4 Metod och material	5
1.5 Disposition	6
2 GÄLLANDE RÄTT	7
2.1 Gällande rätt avseende prostitution	7
2.1.1 Skyddsintressen och syfte med kriminalisering	7
2.1.2 Köp av sexuell tjänst	8
2.1.3 Koppleri	9
2.2 Gällande rätt avseende pornografi	11
2.2.1 Skyddsintressen och syfte med kriminalisering	11
2.2.2 Otillåtet förfarande med pornografisk bild	12
2.2.3 Olaga våldsskildring	13
2.2.4 En grundlagsskyddad rättighet att framställa pornografi	14
3 RADIKALFEMINISTISK TEORI	16
3.1 Radikalfeminism – en bakgrund	16
3.2 Radikalfeminism och pornografi	17
3.3 Sambandet mellan prostitution och pornografi	19
4 ANALYS	20
4.1 Gränsdragning mellan prostitution och pornografi	20
4.1.1 Gränsdragning till köp av sexuell tjänst	20
4.1.2 Gränsdragning till koppleri	22
4.2 Bör pornografi kriminaliseras?	23
4.2.1 Kriminalisering baserat på skyddsintressena vid prostitution	23
4.2.2 Kriminalisering baserat på radikalfeministisk teori	24

6 SLUTSATSER	28
6.1 Den första frågeställningen	28
6.2 Den andra frågeställningen	29
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	30

Summary

Prostitution and pornography are both regulated within the framework of Swedish criminal law. However, differences exist regarding which interests that are considered worthy of protection and to which extent a need for criminalization exists. Prostitution is currently criminalized in Sweden while pornography is not. The purpose of this essay is to gain a deeper understanding of which acts are to be considered a criminal exploit of the body, and which are not.

The essay examines and problematizes how the distinction between prostitution and pornography is made in the Swedish Penal Code. Subsequently, the possibilities to criminalize pornography are explored based on radical feminist theory and the protective interests that motivated criminalization of prostitution. These questions are analyzed from a critical perspective. A radical feminist theory has been chosen since central parts of the political discussion concern the female body, power and gender equality.

Based on the similarities that exist between prostitution and pornography the thesis concludes that the rule of procuring can be applied directly on pornography. However, the rule of purchase of sexual favors is not applicable to the current phenomenon because of the presence of a camera and the publication purpose that exists when producing pornography. Another crucial element is the fact that a third party provides compensation to the participating parties. The essay also concludes that pornography should be criminalized based on the protective interests that motivates criminalization of prostitution as well as radical feminist theory.

Sammanfattning

I dagsläget regleras såväl prostitution som pornografi inom ramen för brottsbalkens bestämmelser. Skillnader föreligger dock med hänsyn till vilka intressen som ansetts skyddsvärda och vilket behov av kriminalisering som enligt lagstiftaren ansetts föreligga. Endast prostitution är i dagsläget kriminaliserat i svensk rätt. Syftet med förevarande uppsats är att fördjupa förståelsen för vad som anses vara ett straffbart utnyttjande av kroppen och vad som inte anses vara det.

I uppsatsen undersöks och problematiseras hur gränsdragningen mellan prostitution och pornografi ser ut i brottsbalkens bestämmelser. Därefter utreds huruvida pornografi, med utgångspunkt i de aktuella skyddsintressena vid prostitution samt radikalfeministisk teori, bör vara kriminaliserat i svensk rätt. Dessa frågeställningar analyseras utifrån ett kritiskt perspektiv på rätten. En radikalfeministisk teori har valts då centrala delar av den politiska diskussionen avser kvinnokroppen, makt och jämställdhet.

Baserat på de likheter som föreligger mellan prostitution och pornografi når uppsatsen slutsatsen att koppleribestämmelsen är möjlig att direkt tillämpa på pornografi sett till ordalydelsen. Däremot blir bestämmelsen om köp av sexuell tjänst inte tillämplig på företeelsen med hänsyn till närvaron av en kamera samt publiceringssyftet som föreligger vid produktion av pornografiska alster. Att ersättning utges till samtliga medverkande av en tredje part blir även det ett avgörande moment. Uppsatsen kommer vidare till slutsatsen att en kriminalisering av pornografi bör ske med utgångspunkt i de aktuella skyddsintressena vid prostitution samt radikalfeministisk teori.

Förkortningar

BrB	Brottsbalk (1962:700)
Prop.	Proposition
SOU	Statens offentliga utredningar
TF	Tryckfrihetsförordning (1949:105)
Videovåldslagen	Lag (1981:485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag
YGL	Yttrandefrihetsgrundlag (1991:1469)

1 Inledning

1.1 Introduktion

Pornografi är idag ett ämne som är både omdiskuterat och tabubelagt. Beroende på den tillfrågades synsätt och tidigare erfarenheter varierar åsikterna om ämnet starkt. Enligt somliga anses pornografi vara ett uttryck för tryck- och yttrandefriheten. Den som medverkar anses göra det av fri vilja och den som tittar på det pornografiska verket gör det i syfte att tillfredsställa sina sexuella behov. Andra är istället av uppfattningen att pornografi i praktiken utgör filmad prostitution och att det bör förbjudas i syfte att uppnå ett jämställt samhälle mellan män och kvinnor. Diskussioner om självbestämmande, ojämställdhet och yttrandefrihet kan pågå i evigheter. I takt med att det pornografiska utbudet ökar och materialet blir mer lättillgängligt uppstår ett större behov av samhälleligt ansvar.

I dagsläget regleras både pornografi och prostitution inom ramen för brottsbalkens¹ (SFS 1962:700) bestämmelser. Det föreligger dock skillnader avseende hur långtgående skydd som ansetts vara av behov och vilka intressen som ansetts skyddsvärda. Medan prostitution är kriminaliserat som köp av sexuell tjänst och koppleri är pornografi nästintill oreglerat i svensk gällande rätt.² Frågan är hur det kommer sig att de två företeelserna, som i praktiken har slående likheter, skiljs åt i BrB. Ett sätt att öka det samhälleliga ansvaret är att se över pornografins rättsliga reglering.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att fördjupa förståelsen för vad som å ena sidan anses och å andra sidan inte anses vara ett straffbart utnyttjande av kroppen. Makt, kvinnokroppen och förtryck utgör centrala delar av den pornografiska diskussionen, varför en analys utifrån radikalfeministisk teori har valts.

---

¹ Hädanefter BrB.

² Se 6 kap. 11 § och 12 § BrB avseende kriminalisering av köp av sexuell tjänst och koppleri.

Uppsatsen utgår ifrån pornografi som kommersiellt, heterosexuellt sex mellan vuxna som deltar frivilligt och där akterna dokumenteras i syfte att saluföras och skapa sexuell upphetsning hos tittaren. Ämnet kommer analyseras på en allmän nivå, vilket innebär att någon exakt definition av begreppet pornografi inte är nödvändig. Min förhoppning är att genom ett kritiskt perspektiv på rätten analysera de skyddsintressen som föranlett den rättsliga regleringen av prostitution och pornografi, samt besvara följande frågeställningar:

- Hur ser gränsdragningen mellan prostitution och pornografi ut i BrB:s bestämmelse?
- Borde pornografi, med utgångspunkt i de aktuella skyddsintressena vid prostitution samt radikalfeministisk teori, vara kriminaliserat³ i svensk rätt?

1.3 Avgränsning

Med anledning av uppsatsens begränsade utrymme kommer endast dagens reglering av prostitution respektive pornografi att behandlas. Endast de delar av BrB:s bestämmelser som är av relevans för att besvara uppsatsens frågeställningar kommer redogöras för i kapitlet om gällande rätt. Avseende pornografi ligger fokus på pornografiska verk där en kvinna och en man över 18 år medverkar. Barnpornografi har sålunda undantagits från uppsatsens område, liksom egenproducerad pornografi. Uppsatsen avser endast behandla kvinnors utsatthet inom prostitution och pornografi. Uppsatsen avser inte fördjupa diskussionen om pornografi utifrån en aspekt om yttrandefrihet.

1.4 Metod och material

Uppsatsen utgår ifrån en rättsdogmatisk metod med inslag av traditionell juridisk analys. Det nuvarande rättsläget gällande prostitution och pornografi kommer diskuteras utifrån en analys av de traditionella

---

³ Till exempel som köp av sexuell tjänst, koppleri eller som ett eget delikt.

rättskällorna innebärande lagstiftning, förarbeten och doktrin. Därefter kommer analysen avseende huruvida pornografi bör förbjudas ske utifrån ett kritiskt perspektiv med inslag av radikalfeministisk teori. Författarna Andrea Dworkin och Catharine MacKinnon har varit av stor vikt för uppsatsen då deras verk behandlar radikalfeminism i relation till samhället, prostitution och pornografi. Materialet som studerats har valts ut och granskats med stor försiktighet och dess relevans finns i besvarandet av uppsatsens andra frågeställning.

1.5 Disposition

Uppsatsen kommer inledningsvis återge den rättsliga regleringen av prostitution och pornografi som den ser ut i dagens BrB. I samband med detta kommer de skyddsintressen som legat till grund för respektive kriminalisering återges i kortare drag. Därefter följer en redogörelse för innebörden av radikalfeministisk teori och dess syn på prostitution respektive pornografi. Uppsatsen avslutas med en analys av det valda materialet och slutsatser av uppsatsens frågeställningar.

2 Gällande rätt

2.1 Gällande rätt avseende prostitution

2.1.1 Skyddsintressen och syfte med kriminalisering

Proposition 1997/98:55 *Kvinnofrid*, som bygger på SOU 1995:60 *Kvinnofrid*, ligger till grund för kriminaliseringen av köp av sexuell tjänst i 6 kap. 11 § BrB. Syftet med bestämmelsen är att bekämpa prostitution då det ses som ett allvarligt problem både för samhället och för den enskilda individen som utnyttjas.⁴

I propositionen *Kvinnofrid* framhölls det som allmän utgångspunkt att Sverige anses vara ett av världens mest jämställda länder men att det på många områden råder obalans i maktförhållandet mellan män och kvinnor. Denna obalans ansågs till exempel komma till uttryck i mäns våld mot kvinnor, vilket omfattar bland annat våld inom äktenskap, könsstympning, handel med kvinnor samt prostitution. Samtliga våldsformer har gemensamt att de utgör könsspecifika eller könsrelaterade handlingar eller förseelser. Under FN:s kvinnokonferens i Peking 1995 angavs att våld mot kvinnor utgör ett uttryck för historiskt ojämlika maktrelationer mellan könen, vilket resulterat i mäns dominans och diskriminering av kvinnor.⁵

Enligt propositionen utgör våld mot kvinnor ett hinder för samhällets utveckling mot jämställdhet mellan könen, såväl på samhällsnivå som på individnivå. Att män skaffade sig tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning ansågs enligt propositionen vara både oacceptabelt och ovärdigt. Den aktuella förseelsen hindrade således förekomsten av strävan efter jämställdhet.⁶

---

⁴ Se prop. 1997/98:55 s. 104.

⁵ Ibid. s. 20 f.

⁶ Ibid.

Att endast straffbelägga köparens handlingar har motiverats med att den prostituerade har ansetts befinna sig i en svag och utsatt situation i förhållande till köparen. Tanken var att införandet av straffbudet skulle ha en avskräckande effekt för köparen av den sexuella tjänsten, samtidigt som den part som utnyttjades skulle motiveras till att söka hjälp. Som ytterligare skäl anfördes den mycket svåra sociala situation som de prostituerade befinner sig i samt den kriminalitet som tenderar att omge förseelsen i form av droger och misshandel. Genom att kriminalisera prostitution avsåg lagstiftaren att markera företeelsen som förkastlig och oacceptabel i samhället. Förhoppningen var att en kriminalisering av prostitution i förlängningen skulle verka normbildande för samhällets befolkning samt utgöra ett internationellt ställningstagande. Vidare framfördes att det är efterfrågan på prostitution som gjort att försäljning av sexuella tjänster och samlag har blivit aktuell över huvud taget.⁷

Kopplerbestämmelsen finns lagstadgad i 6 kap. 12 § BrB och har till syfte att skydda såväl enskilda som allmänna intressen. Straffbudet motiverades med strävan efter jämställdhet, en negativ påverkan på människors sexualsyn och de prostituerades intressen.⁸ Enligt förarbetena har bestämmelsen motiverats av samma skyddsintressen som med tiden skulle föranleda förbudet mot köp av sexuell tjänst.⁹

2.1.2 Köp av sexuell tjänst

I 6 kap. 11 § BrB stadgas ett förbud mot att skaffa sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning. Begreppet sexuell förbindelse omfattar både samlag och annan sexuell handling, vilket syftar till handlingar som typiskt sett avser uppväcka gärningspersonens eller den andre partens sexuella drift. Det inkluderar en någorlunda varaktig beröring av den andres könsorgan eller av den andre personens kropp med det egna könsorganet. Från

---

⁷ Ibid. s. 104 f.; SOU 2010:49 s. 16, 75.

⁸ Se SOU 2001:14 s. 289.

⁹ Se prop. 2004/05:45 s. 104.

bestämmelsens tillämpningsområde fråntas bland annat *striptease* och nakenposering. Det spelar ingen roll för tillämpningen huruvida situationen avser en stamkund som regelmässigt och av samma prostituerad köper sexuella handlingar. Varje köp av en sexuell tjänst anses vara en tillfällig sexuell förbindelse och är därmed straffbar.¹⁰

Den ersättning som lämnas eller utlovas behöver inte vara av ekonomisk karaktär utan kan även bestå av alkohol, narkotika eller annan naturabetalning. Det räcker att någon form av vederlag har utlovats för att ansvar ska kunna göras gällande, så länge betalningen har varit en förutsättning för det sexuella umgänget. I 6 kap. 11 § andra stycket BrB anges vidare att det inte spelar någon roll huruvida ersättningen utlovats eller getts av personen som nyttjar den sexuella handlingen eller av en tredje part. En förutsättning är dock att personen haft en avsikt att erhålla den sexuella tjänsten mot betalning.¹¹

Ett samtycke från en person som utnyttjas i prostitutionen medför inte någon ansvarsbefriande verkan för den som köper en sexuell tjänst. Anledningen till detta är att den prostituerade inte anses förfoga över det allmänna intresset som föranlett kriminaliseringen. Det spelar således ingen roll huruvida prostitutionen är frivillig eller inte, köp av sexuell tjänst är straffbelagt i båda fall.¹²

2.1.3 Koppleri

Enligt 6 kap. 12 § första stycket BrB döms ”den som främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att en person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning”, för koppleri till fängelse i högst fyra år. Med uttrycket *tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning* åsyftas prostitution, vilket innebär att rekvisiten har samma innebörd som i förbudet mot köp av

---

¹⁰ Se Bäcklund m.fl., Brottsbalken (17 april 2019, Zeteo), kommentaren till 6 kap. 11 §; Prop. 2004/05:45 s. 104 ff.; Prop. 1997/98:55 s. 137.

¹¹ Se Bäcklund m.fl., Brottsbalken (17 april 2019, Zeteo), kommentaren till 6 kap. 11 §.

¹² Se SOU 2010:49 s. 249.

sexuell tjänst i 6 kap. 11 § BrB.¹³ Som regel blir dock straffansvar för koppleri aktuellt först när det är fråga om *mer än en* sexuell förbindelse. Det är med andra ord en form av verksamhet som avses i bestämmelsen. För den som antingen främjar eller otillbörligt ekonomiskt utnyttjar *en enda* tillfällig sexuell förbindelse kan det istället vara fråga om ansvar för anstiftan eller medhjälp till köp av sexuell tjänst enligt 23 kap. 4 § BrB.¹⁴

Rekvisitet främjande anses uppfyllt i de fall där gärningspersonen genom sitt handlande skapat en möjlighet, bidragit till eller underlättat för annans fortsatta eller påbörjade prostitution. Det krävs däremot inte att gärningspersonens handlande i det enskilda fallet resulterat i att en annan person faktiskt haft prostitutionskontakter. Som exempel på främjande kan nämnas att någon upplåter en lokal som användas för prostitution, håller vakt eller tillhandahåller adresser till prostituerade. Även psykiskt främjande, till exempel genom uppmuntring till fortsatt eller påbörjad prostitution, kan resultera i att koppleribestämmelsen i 6 kap. 12 § BrB aktualiseras. Ytterligare en förutsättning för ansvar är att den andra personens möjligheter till att ha tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning har blivit beaktansvärt mer gynnsamma genom kopplerihandlingen i jämförelse med under vanliga levnadsförhållanden.¹⁵

Med ekonomiskt utnyttjande avses de fall där gärningspersonen på något vis tillgodogör sig delar av den prostituerades inkomster. Tillgodogörandet ska ha skett på ett otillbörligt sätt, vilket enligt förarbetena får anses uppfyllt om gärningspersonen skaffar sig en fördel utan vederlag eller om det inte råder proportionalitet mellan den ersättning som den prostituerade erbjuds och vad kopplaren själv presterat. Utnyttjandet måste inte förekomma regelbundet för att straffansvar ska aktualiseras, utan det räcker med enstaka ekonomiska otillbörliga utnyttjanden. Typexemplet är en situation där

---

¹³ Prop. 1997/98:55 s. 136.

¹⁴ SOU 2016:70 s. 327 f.

¹⁵ Se Bäcklund m.fl., Brottsbalken (17 april 2019, Zeteeo), kommentaren till 6 kap. 12 §; Prop. 2004/05:45 s. 108.

gärningspersonen lever tillsammans med en prostituerad och låter sig försörjas av inkomsterna från verksamheten.¹⁶

Ett samtycke från den prostituerade befriar inte gärningspersonen från ansvar. Anledningen till detta är att koppleribestämmelsen, likväl som bestämmelsen om köp av sexuell tjänst, till viss del införts till skydd för allmänna intressen.¹⁷

2.2 Gällande rätt avseende pornografi

2.2.1 Skyddsintressen och syfte med kriminalisering

Kriminaliseringen av *otillåtet förfarande med pornografisk bild* motiveras med att den enskilde, varken direkt eller indirekt, ska tvingas ta del av sådana framställningar som av allmänheten kan framstå som stötande. Endast den som aktivt medverkar ska få ta del av de pornografiska framställningarna. Med avseende på hur konsumtionen av pornografi kan påverka den som tittar på materialet framhölls att individen skulle ha rätt att i så stor utsträckning som möjligt själv avgöra vilka framställningar som hen vill ta del av. Det framhölls vidare att det råder brist på vetenskapliga belägg som talar för att konsumtion av pornografi kan resultera i skadliga effekter.¹⁸

Bakgrunden till ingripanden mot våldsskildringar i 16 kap. 10 c § BrB härstammar ifrån förarbetena till videovåldslagen¹⁹ vilken motiverades med en risk för att framställningar av våld kan medföra allvarliga skadeverkningar för samhället. De tre effekter som lyftes fram tog sikte på att pornografisk film kunde bidra till framprovocerande av latent aggressioner, långsiktig avtrubning avseende våld och lidande samt en risk för en mönsterbildande verkan i form av imitation. På grund av otillräcklig forskning kunde lagstiftningen dock inte motiveras utifrån ökad

---

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Se SOU 2001:14 s. 289.

¹⁸ Se prop. 1970:125 s. 39, 68 f.

¹⁹ Lag (1981:485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag.

brottsbenägenhet hos de män som konsumerade våldspornografi eller pornografiska bilder. Vidare framfördes en risk för att en fri spridning av våldspornografi där kvinnor avbildades på ett grovt kränkande och mänskligt nedvärderande sätt ansågs förmedla en skev och förvrängd syn på kvinnan samt motverka strävan efter jämställdhet mellan könen.²⁰

2.2.2 Otillåtet förfarande med pornografisk bild

16 kap. 11 § BrB kriminaliserar skyltning eller annat liknande förfarande av pornografisk bild som är ägnat att väcka allmän anstöt. Vad som avses är olika former av förevisning av pornografiska bilder på, eller vid, allmän plats. Förbudet omfattar förevisning i skyltfönster, reklam eller genom affischering under förutsättning att gärningen företas på en plats där allmänheten äger tillträde och vistas någorlunda frekvent. Bestämmelsen innefattar även ett förbud mot att via post skicka en pornografisk bild till någon som inte beställt den.²¹ En motsvarighet till 16 kap. 11 § BrB återfinns både i Tryckfrihetsförordningen²² (1949:105) och Yttrandefrihetsgrundlagen²³ (1991:1469).²⁴

Med pornografisk bild avses en bild som återger ett sexuellt motiv på ett öppet och utmanande sätt, utan att besitta några vetenskapliga eller konstnärliga värden. Alla sorters bilder faller inom bestämmelsens tillämpningsområde, oberoende på vilket sätt de framställts. Det krävs dock att bilden varit ägnad att väcka allmän anstöt för att bestämmelsen ska aktualiseras. Det görs en bedömning i det enskilda fallet där hänsyn tas både till bildens specifika karaktär samt det helhetsintryck som förmedlas. Enligt departementschefens uttalande bör de värderingar som präglar samhället vid den specifika tidpunkten vara avgörande för bedömningen av vad som är att anse som anstötande för samhället. Som utgångspunkt ska

---

²⁰ Se prop. 1986/87:151 s. 91 f., 100 ff., 183 f.

²¹ Se Roos, Brottsbalken (1962:700) 16 kap. 11 §, Lexino 2018-09-02; Prop. 1970:125 s. 72, 80.

²² Hädanefter TF.

²³ Hädanefter YGL.

²⁴ Se 6 kap. 2 § första punkten TF; 3 kap. 12 § första och andra punkten YGL.

bestämmelsen skydda allmänheten ifrån bilder som i pornografiska tidningar skildrar samlag eller detaljerade återgivningar av könsorgan.²⁵

Den andra meningen i bestämmelsen tar sikte på situationer där pornografiska bilder skickas via post eller på annat sätt förmedlas till personer som inte har beställt dem. Vad som innefattas av förbudet är den spridning som inte sker till allmänheten, exempelvis utdelning av pornografiska bilder på arbetsplatser eller bostäder. Avgörande för tillämpligheten är således huruvida mottagaren på förhand har uttryckt ett positivt intresse av att erhålla bilderna eller inte. Bristande positivitet föranleder straffansvar för den person som företagit gärningarna. Undantag görs i de fall nödvändiga åtgärder vidtagits i syfte att säkerställa att de personer som inte är intresserade besparas ifrån att ta del av framställningarna.²⁶

2.2.3 Olaga våldsskildring

Genom bestämmelsen *olaga våldsskildring*, som regleras i 16 kap. 10 c § BrB, kriminaliseras skildring eller spridning av våld eller tvång av sexuell karaktär i bildform. En motsvarighet till bestämmelsen finns i TF och YGL.²⁷

Alla sexuella skildringar i bild som innehåller våld i någon form träffas av straffbestämmelsen. Med begreppet bild avses såväl tryckta som rörliga bilder. Det uppställs inget krav på att våldet måste vara grovt men av motiven framgår att våldet avseende stillbilder i praktiken måste vara av ett någorlunda kvalificerats slag. Vad det innebär förklaras dock inte närmare varken i förarbeten eller praxis. Tvång anses föreligga vid sadistiska beteenden samt i situationer där någon mot sin vilja utsätts för kränkande eller förnedrande behandling. Det är för bestämmelsens tillämplighet i detta

---

²⁵ Se prop. 1970:125 s. 66, 79 f.

²⁶ Se Bäcklund m.fl., Brottsbalken (17 april 2019, Zeteeo), kommentaren till 16 kap. 11 §; Prop. 1970:125 s. 40, 79 f.

²⁷ Se 7 kap. 7 § TF; 5 kap. 2 § YGL.

avseende irrelevant huruvida det framställs som om personen njuter av behandlingen eller inte.²⁸

För att rekvisitet skildring ska anses uppfyllt räcker det att personen haft för avsikt att sprida bilderna, huruvida det faktiskt har skett är inte av relevans för bestämmelsens tillämplighet. Spridningsrekvisitet omfattar alla former av förfaranden som tillgängliggör eller förmedlar bildinnehållet till andra, under förutsättning att det sker till mer än ett fåtal personer.²⁹

Från straffansvar undantas de fall där gärningen med hänsyn till omständigheterna är att anse som försvarlig. Undantaget motiveras med ett behov av utrymme för nyhets- och informationsförmedling, opinionsbildning och andra jämförbara intressen.³⁰

2.2.4 En grundlagsskyddad rättighet att framställa pornografi

1993 års *Prostitutionsutredning*³¹ föreslog att bestämmelsen om koppleri skulle utvidgas till att omfatta framställning av pornografiska bilder och sexuell posering. Utvidgningen hade till syfte att komma åt huvudaktörerna³² inom pornografibranschen genom att jämställa deras handlande med den traditionella kopplaren, vilken omfattas av straffansvar enligt bestämmelsen i 6 kap. 12 § BrB. Det som avsågs kriminaliseras genom utvidgningen var det bakomliggande främjandet och ekonomiska utnyttjandet av de medverkande personerna. Regeringen ansåg dock att en sådan expansion av tillämpningsområdet skulle komma att påverka den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten. Av denna anledning

---

²⁸ Se Bäcklund m.fl., *Brottsbalken* (17 april 2019, Zeteo), kommentaren till 16 kap. 10 c §; Prop. 1986/87:151 s. 183 f.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ Se prop. 1986/87:151 s. 183 f.; Prop. 1984/85:116 s. 19.

³¹ Se SOU 1995:15 *Könshandel*.

³² I uppsatsen åsyftas de personer som ytterst ansvarar för framställningen av pornografiska verk. Begrepp används även i SOU 2001:14 utan att definieras.

tillsattes en kommitté i syfte att undersöka huruvida utvidgningen ansågs möjlig att genomföra eller inte.³³

Utredningen resulterade i SOU 2001:14 *Sexualbrotten – Ett ökat skydd för den sexuella integriteten och angränsande*. Den slutsats som nåddes var att en sådan utvidgning inte var möjlig på grund av att produktionen av pornografiskt material ansågs skyddat av grundlagen. En kriminalisering av huvudaktörernas handlande skulle i praktiken medföra allt för väsentliga inskränkningar och strida mot den fria etableringsrätten³⁴. En utvidgning av bestämmelsen om koppleri var således inte möjlig att genomföra utan ändring i grundlag.³⁵

---

³³ Se prop. 1997/98:55 s. 106.; SOU 2001:14 s. 403.

³⁴ En grundläggande princip för tryck- och yttrandefriheten vilken innebär att vem som helst har en rätt att ge ut tryckta skrifter samt att framställa och sprida filmer, videogram och andra upptagningar. Se 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § TF; 3 kap. 8 § YGL.

³⁵ Se SOU 2001:14 s. 411 ff.; Prop. 2001/02:124 s. 47.

3 Radikalfeministisk teori

I boken *Genusrättsvetenskap* hänvisar Åsa Gunnarsson och Eva-Maria Svensson till ett antal genusrättsvetenskapliga forskare som uppmärksammat problematiken avseende den ökade spridningen och tillgängligheten av pornografi och diskriminerande bilder på kvinnor i media. De menar att de båda fenomenen kan ha en negativ påverkan på synen på kvinnor och motverka målet av att uppnå jämställdhet. Motargumenten bygger på att en inskränkning av yttrandefriheten är ett åsidosättande av demokratins grundbult. Detta argument har i sin tur bemötts med att yttrandefriheten inte är en absolut och oinskränkt rättighet. Genusforskare har vidare riktat kritik mot att yttrandefriheten tillåts väga tyngre än jämställdheten, som även den skyddas i grundlag.³⁶ I detta kapitel redogörs för radikalfeministisk teori med avseende på hur pornografi påverkar samhället och synen på kvinnan.

3.1 Radikalfeminism – en bakgrund

Radikalfeminismen utvecklades i USA under 1960-talet som ett sätt att förklara förtrycket mot kvinnor. Skillnaden mellan könen sågs till en början som en inneboende egenskap men utvecklades med tiden till att betraktas som socialt och historiskt skapade. Radikalfeminismen är en av de internationella strukturella förklaringsmodellerna som haft mest inflytande på den svenska genusrättsvetenskapen.³⁷

En av de mest framgångsrika radikalfeministerna, juristen Catharine MacKinnon, skriver i artikeln *Plädering för feministisk rättsteori* att det finns en form av ordning i samhället enligt vilken män upprätthåller ett förtryck mot kvinnor. Samhället är mansdominerat och lagarna återspeglar denna dominans samtidigt som de upprätthåller de sociala skillnaderna mellan könen. Alla män tilldelas fördelar framför kvinnor, oberoende av vad

---

³⁶ Se Gunnarsson m.fl. (2018) s. 150 f.

³⁷ Ibid. s. 46.

de anser om saken. Orsaken till kvinnoförtrycket återfinns enligt MacKinnon i den privata sfären där det kommer till uttryck i form av mäns kontroll över kvinnor i familjen, i sexuellt förtryck samt i mäns våld mot kvinnor. Denna ordning av förtryck, vilken benämns patriarkatet, menar hon uttrycks genom pornografi, prostitution och sexuella övergrepp.³⁸

Den centrala frågan i den radikalfeministiska teorin är inte vilka skillnader som finns mellan könen, utan konstaterandet av att det finns en makthierarki mellan könen som upprättar en social skillnad. Teorin har sin utgångspunkt i att kvinnors erfarenheter är desamma och att patriarkatet utgör den rådande samhällsordningen. Det som eftersträvas är en förändring av maktutövningens villkor i syfte att upphäva det dominerande manliga inflytandet.³⁹

3.2 Radikalfeminism och pornografi

En radikalfeministisk utgångspunkt är att förekomsten av sexualiserat våld en del av samhällsstrukturen och en grund i förtrycket mot kvinnor. Pornografi anses vara en politisk företeelse som existerar med syftet att bevara mäns strukturella dominans över kvinnor. Sexualiteten präglas enligt synsättet av mäns överordnade och kvinnors underordnade ställning. Eftersom samhället utifrån en radikalfeministisk teori bygger på en patriarkal ordning är det män, och inte kvinnor, som definierar vad sexualiteten ska innefatta och vad som anses vara erotiskt.⁴⁰

Enligt MacKinnon är pornografi ett uttryck för ojämställdhet och ett maktmedel som används av män för att upprätthålla patriarkatet. Hon motsätter sig att pornografi skulle vara ett uttryck för yttrandefrihet och hävdar istället att de handlingar som pornografin består av utgör kränkningar av kvinnor. I pornografin används kvinnan som medium för mannens yttranden, vilket resulterar i att kvinnan definieras utifrån vad

---

³⁸ Se Gunnarsson m.fl. (2018) s. 47; MacKinnon (1991) s. 16.

³⁹ Se Gunnarsson m.fl. (2018) s. 47 f.; MacKinnon (1987) s. 51.

⁴⁰ Se Tolling och Törnqvist (2014) s. 60 ff.

mannen säger att hon är. Medan manligt definieras som dominerande, definieras kvinnligt som underordnat. Vad som är våld mot kvinnor likställs med sex och den allmänna normen av hur kvinnor ska behandlas i den privata sfären bestäms utifrån pornografins innehåll. Pornografen visar i faktiska handlingar att kvinnor inte är jämlika.⁴¹ MacKinnon framför vidare att de förhållanden under vilka pornografi framställs är sexuellt ojämlika samt att de kvinnor som framträder i pornografiska produktioner ofta är både fattiga och desperata. Många av kvinnorna har även blivit sexuellt utnyttjade som barn. Hon hävdar att porrindustrin både utnyttjar och upprätthåller de nämnda förhållandena samtidigt som de medverkande kvinnornas möjlighet att välja frihet framför pornografibranschen begränsas.⁴²

MacKinnons uppfattning av pornografen som maktmedel delas även av Andrea Dworkin som menar att pornografi speglar mäns makt över ägande, pengar och sex. Kvinnor ses som objekt i mäns ögon och utgör deras sexuella egendom.⁴³ Dworkin motsätter sig att pornografi beskriver erotik, sexuella akter eller nakna kroppar. Istället definierar hon pornografi som en grafisk skildring av kvinnor som avskyvärda horor.⁴⁴ Hon är av åsikten att det är män som skapar och upprätthåller porrindustrin och att såväl syftet som innehållet och skildringen av kvinnors värde och status är desamma i pornografen. Kvinnor skildras i pornografen som horor, boskap och slampor vilka existerar uteslutande med syftet att tjäna män sexuellt. Enligt Dworkin utgör pornografen en central del av vad hon kallar för det manliga sexuella systemet, inom vilket kvinnor utnyttjas och värderas. Istället för att skildra erotik har pornografen i praktiken resulterat i att det är förnedringen av kvinnor som anses utgöra njutningen av sex.⁴⁵ I slutordet till boken *Pornography, men possessing women* skriver hon att vi vet att vi är fria när pornografen inte längre existerar.⁴⁶

---

⁴¹ Se MacKinnon (1991) s. 23 f.

⁴² Se MacKinnon (1994) s. 14.

⁴³ Se Dworkin (1989) s. 101 ff.

⁴⁴ Ibid. s. 200.

⁴⁵ Ibid. s. 199 ff.

⁴⁶ Ibid. s. 224.

3.3 Sambandet mellan prostitution och pornografi

Enligt MacKinnons uppfattning finns ett samband mellan prostitution och pornografi då det är mäns vilja att köpa sex som resulterat i förekomsten av prostitution och därmed även pornografi. Hon hävdar att om män inte hade köpt sex skulle prostitution inte existera, och om prostitution inte hade existerat skulle inte heller pornografi göra det. Prostitution och framställning av pornografi utgör köp av sex och kvinnors kroppar i lika stor utsträckning. De som drar fördelar av pornografiverksamheten anser hon kan likställas med hallickar som köper och säljer kvinnor till konsumenter. Kvinnorna används i sexuellt syfte av konsumenterna genom att de tittar på de pornografiska verken samtidigt som de tillfredsställer sig själva.⁴⁷

Även Dworkin kopplar samman prostitution och pornografi. Enligt henne är det inte möjligt att dra en tydlig gräns mellan de två företeelserna då kvinnor utnyttjas på samma vis och med grund i samma strukturer. Prostitution, såväl som pornografi, är ett resultat av mäns sexualiserade överordning gentemot kvinnor. Den prostituerade ses som ett objekt som helt definieras utifrån hur hennes ägare vill använda henne. Medan prostitution innebär att kvinnans vilja och valmöjligheter tillintetgörs, innebär det för mannen att hans makt ökar och bekräftas. Det är hennes underordning som utmärker hans makt.⁴⁸

---

⁴⁷ Se MacKinnon (2006) s. 100, 247 ff.

⁴⁸ Se Dworkin (1974) s. 60 ff.

4 Analys

4.1 Gränsdragning mellan prostitution och pornografi

Hur gränsdragningen ska göras mellan prostitution och pornografi i praktiken är inte helt enkelt då båda företeelser kan anses utgöra kommersiellt sex. Någon form av ersättning utges i båda fall till en kvinna i syfte att hon ska genomföra ett samlag eller företa någon form av sexuell handling med en man. Den ersättning som betalas ut är en grundläggande förutsättning för att någon (eller båda) handlingar ska genomföras. Trots det har en uppdelning gjorts mellan de två förseelserna inom svensk rätt, där prostitution har ansetts skyddsvärt men inte pornografi. Nedan följer en redogörelse för gränsdragningen mellan köp av sexuell tjänst samt koppleri å ena sidan, och pornografi å den andra. Vilka faktorer som blir avgörande för gränsdragningen framgår genom likheter och skillnader mellan de båda gärningarna.

4.1.1 Gränsdragning till köp av sexuell tjänst

Bestämmelsen i 6 kap. 11 § BrB tillämpas på den som skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning. Av bestämmelsen framgår att det inte spelar någon roll huruvida betalningen tillhandahålls av den som erhåller den sexuella tjänsten eller av tredje part. Straffansvaret faller i båda fall på den förstnämnda personen.⁴⁹ Vid framställningen av pornografiska alster skulle detta innebära att det är den man som medverkar i den dokumenterade sexuella akten, och som därmed erhåller den sexuella tjänsten, som skulle träffas av straffansvaret. En avgörande skillnad blir i detta hänseende att såväl den medverkande kvinnan som mannen erhåller betalning av en tredje part (huvudaktören) i syfte att medverka vid den pornografiska framställningen. Betalningen utgör därmed en förutsättning

---

⁴⁹ Se avsnitt 2.1.2.

för att båda parter ska genomföra de sexuella tjänsterna. Av denna anledning framstår ingen av parterna som mer eller mindre köpare och säljare än den andre.

Ytterligare en förutsättning för straffbarhet är att gärningspersonen haft för avsikt att skaffa sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning. Med *sexuell förbindelse* avses, som tidigare anförts, både samlag och sexuell handling. Det senare syftar till handlingar som typiskt sett avser uppväcka gärningspersonens eller den andre partens sexuella drift.⁵⁰ Det syfte som avses i den aktuella bestämmelsen är således av sexuell karaktär. Inom pornografiverksamheten kan det primära syftet istället anses vara att producera pornografiska verk. De sexuella handlingarna företas framför en kamera och de personer som utför dem gör det mot ersättning i produktionssyfte. Den aktuella förutsättningen kan därmed heller inte anses uppfyllt.

Trots att pornografi i praktiken kan anses innefatta ekonomisk ersättning i utbyte mot företagande av sexuella tjänster kan bestämmelsen i 6 kap. 11 § BrB inte tillämpas på den aktuella företeelsen. De gränsdragande faktorerna kan mot bakgrund av redogörelsen ovan hänföras till dokumentation, syfte och till vem betalningen sker. Om de sexuella tjänsterna företas i sexuellt syfte är det fråga om köp av sexuell tjänst. Beskrivs företeelsen istället som produktion av pornografiska alster, där ersättning tillhandahålls i publiceringssyfte, bedöms gärningen som pornografi. Att avsikten hos de medverkande kan anses vara att skapa eller medverka till framställningen av ett pornografiskt verk har resulterat i att tryck- och yttrandefriheten blivit ett relevant skyddsintresse att beakta vid en kriminalisering av pornografi.

Det kan dock ifrågasättas om inte publiceringssyftet i praktiken bör anses övertrumfat av såväl ett ekonomiskt som sexuellt syfte. Medan huvudaktörernas syfte med produktionen kan anses vara av ekonomisk karaktär har konsumenten till ändamål att tillfredsställa sig själva och sina

---

⁵⁰ Ibid.

sexuella behov. Det kan därmed argumenteras för att framställningen av pornografi, i likhet med prostitution, i slutändan har ett sexuellt syfte.

4.1.2 Gränsdragning till koppleri

Sett till ordalydelsen i koppleribestämmelsen är den möjlig att tillämpa på de förhållanden som råder inom pornografi. En huvudaktör som tillhandahåller den lokal där de sexuella akterna utförs uppfyller rekvisitet *främjande*. Tillhandahållandet kan anses skapa möjlighet för, bidra till eller underlätta för kvinnor att företa sexuella handlingar mot ersättning. De handlingar som företas vid framställningen av pornografiska verk innefattar vanligtvis samlag eller andra sexuella handlingar. Pornografibranschen kan vidare betraktas som en verksamhet och någon form av ersättning utges till den medverkande kvinnan (och mannen). Rekvisiten *tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning* får därmed anses uppfyllt. Den framställning av pornografiska verk som bjuds ut till försäljning och sprids till allmänheten utgör även ett *otillbörligt ekonomiskt utnyttjande* i form av tillgodogörande av vinning för verksamhetens huvudaktör.⁵¹

Trots koppleribestämmelsens teoretiska tillämplighet faller de ovan nämnda förfarandena inte inom det straffbara området. Den expansion av bestämmelsens tillämpningsområde som 1993 års *Prostitutionsutredning* föreslog ansågs inte möjlig att genomföra med hänsyn till den grundlagsskyddade etableringsfriheten.⁵² Trots att utredningen inte förnekade att ett behov föreligger av att skydda de medverkande kvinnorna innebär ställningstagandet emot en expansion av bestämmelsen att etableringsfriheten ansågs väga tyngre än ovan nämnda skyddsbehov, vilket kan ifrågasättas.

---

⁵¹ Se avsnitt 2.1.3.

⁵² Se avsnitt 2.2.4.

4.2 Bör pornografi kriminaliseras?

Den andra frågeställningen, avseende om även pornografi bör kriminaliseras, kommer diskuteras nedan med utgångspunkt i de skyddsintressen som föranlett kriminaliseringen av prostitution samt utifrån radikalfeministisk teori.

4.2.1 Kriminalisering baserat på skyddsintressena vid prostitution

Det har i kapitel 2.1.1 redogjorts för vilka skyddsintressen som beaktats vid kriminaliseringen av köp av sexuell tjänst samt koppleri. Sett till dessa värden har den svenska lagstiftaren ansett det nödvändigt att straffbelägga gärningar inom prostitution. De skyddsintressen som beaktats utgörs av både allmänna och individuella intressen.

Som utgångspunkt anges i *Kvinnofridspropositionen* att det råder obalans i maktförhållandena mellan män och kvinnor. Att män köper sexuella tjänster av kvinnor beskrivs som oacceptabelt och anses utgöra ett hinder mot att uppnå jämställdhet. Inom såväl prostitution som pornografi är kvinnokroppen möjlig att köpa för pengar. Genom att kvinnan framställs som underordnad i förhållande till mannen synliggörs även den makthierarki som existerar mellan könen. Ett behov av att skydda strävan efter jämställdhet och att motverka en negativ sexualsyn kan således anses föreligga även avseende pornografi.

Ytterligare ett intresse är enligt propositionen att bekämpa prostitution då det anses vara ett allvarligt problem för både samhället och den enskilda individen. Om det med begreppet *prostitution* åsyftas sexuella tjänster som företas i utbyte mot ekonomisk ersättning skulle intresset även kunna identifieras inom ramen för pornografi. Detta under förutsättning att det kan betraktas som köp av sexuell tjänst när en huvudaktör betalar de medverkande personerna i syfte att företa sexuella handlingar framför en kamera. Skulle det allmänna intresset istället vara att motverka

prostitutionsverksamheten borde detta innefatta de prostituerades sociala situationer samt risken för att utsättas för sjukdomar och skador. Mot bakgrund av att pornografi kan produceras av samma kvinnor, under samma omständigheter och på samma platser som prostitution bör skyddsintresset vara aktuellt att betrakta även avseende pornografi.

Det individuella intresset utgörs i sin tur av skyddet för de prostituerade kvinnorna. I propositionen anfördes att den prostituerade anses befinna sig i en svag och utsatt situation i jämförelse med köparen och att situationen innefattar olika former av kriminalitet i form av såväl droger som misshandel. Hänsyn bör kunna tas till såväl de faktiska gärningarna som de platser där prostitution tenderar att förekomma. Med utgångspunkt i att pornografi kan framställas på samma platser och under likadana omständigheter som prostitution, bör det aktuella skyddsintresset vara möjligt att tillämpa på båda former av kommersiellt sex. Eftersom gärningarna i praktiken är desamma vid prostitution som vid framställningen av pornografi föreligger inga skillnader avseende en kvinnas upplevelse av gärningen. Det kan vidare argumenteras för att prostitution och pornografi innebär kränkningar av den utnyttjade kvinnan. Vid prostitution förekommer kränkningen vid utförandet av den sexuella handlingen mot ersättning. Avseende pornografi kan det argumenteras för att varje exponering av det pornografiska materialet innebär att den medverkande kvinnan kränks på nytt. Denna form av upprepade kränkningar av den enskilda kvinnan bör vara ett skyddsintresse värt att beakta.

4.2.2 Kriminalisering baserat på radikalfeministisk teori

Det finns tydliga inslag av radikalfeminism i förarbetena till dagens kriminalisering av prostitution. I *Kvinnofridspropositionen* framförs att prostitution är ett uttryck för mäns våld mot kvinnor och att dess förekomst utgör ett hinder mot att uppnå jämställdhet mellan könen. Den prostituerade kvinnan framställs som ett offer i relation till köparen och av denna

anledning har endast den köpande partens agerande straffbelagts.⁵³ Dessa skäl för kriminalisering finner starkt stöd av både MacKinnon och Dworkin som utgår ifrån att samhället är byggt på en patriarkal ordning där kvinnor förtrycks och där sociala skillnader mellan könen befästs. Enligt MacKinnon kommer patriarkatet särskilt till uttryck genom prostitution och pornografi.⁵⁴

Mot bakgrund av denna utgångspunkt framstår de skäl som anförs i förevarande proposition som naturliga och ett bekämpande av könshandeln som nödvändigt. Precis som i förarbetena utgår MacKinnon ifrån att samhället inte kan anses vara jämställt så länge prostitution (och pornografi) förekommer. Att prostitution vidare beskrivs som någonting förkastligt kan tolkas som att det utgör något omoraliskt, som inte får förekomma i ett demokratiskt och jämställt samhälle. Denna tolkning finner stöd i propositionens vilja att genom en kriminalisering av könshandel verka normbildande för samhället.⁵⁵

Särskiljandet mellan kvinnor och män som görs i propositionen har även tydliga drag av radikalfeminism. Radikalfeminister gör en tydlig könsindelning av människor och talar om kvinnor som en enhetlig grupp med gemensamma erfarenheter. På samma vis görs en indelning i förarbetena mellan män som köper sexuella tjänster och kvinnor som förtrycks och förnedras av förekomsten av prostitution och pornografi. Det görs ingen uppdelning i propositionen mellan de kvinnor som befinner sig inom sexindustrin och de som inte gör det, utan istället ses prostitution som ett strukturellt problem för samtliga av kvinnligt kön. Detta kan anses komma till uttryck genom de allmänna intressena.

Det finns enligt MacKinnon och Dworkin ett strukturellt samband mellan prostitution och pornografi som grundas i mäns vilja att köpa sexuella handlingar. Utifrån deras synsätt används kvinnan inom båda företeelserna

---

⁵³ Se avsnitt 2.1.1.

⁵⁴ Se avsnitt 3.1.

⁵⁵ Se avsnitt 2.1.1 och 3.2.

på det sättet mannen önskar.⁵⁶ Att det skulle vara mannen som beslutar över vad kvinnan ska göra och hur hon ska framställas finner till stor del stöd i de faktiska gärningarna. Vid prostitution är det den man som erhåller den sexuella tjänsten mot betalning som beslutar vilka sexuella handlingar som kvinnan ska företa. Vid produktionen av pornografiska verk är det istället branschens huvudaktör som fattar beslutet och som därefter betalar ersättning till den medverkande kvinnan (och mannen).

Med utgångspunkt i ett radikalfeministiskt synsätt är en kriminalisering av pornografi nödvändig. Sett utifrån detta perspektiv blir det aktuellt att beakta framför allt jämställdhet, kränkningar av kvinnor och mäns överordning som ett strukturellt problem. Att använda kvinnan som ett objekt i syfte att tillfredsställa mäns sexuella behov går emot allt som har med jämställdhet att göra. Utifrån detta synsätt bör de förhållanden under vilka inspelningen av det pornografiska materialet sker uppmärksammas, liksom dess påverkan på de kvinnor som medverkar. Möjligheten för män att köpa sig tillgång till kvinnors kroppar, vilken får anses finnas inom pornografibranschen, har en stark koppling till Dworkins resonemang om mäns naturliga äganderätt över kvinnor och sex. Denna möjlighet kan påverka synen på kvinnan och jämställdheten mellan könen.⁵⁷ De sexuella handlingarna som företas i de pornografiska verken bör därför sättas i fokus och granskas utifrån jämställdhet, makt och ett kvinnligt perspektiv. Genom att definiera pornografi utifrån hur MacKinnon eller Dworkin beskrivit företeelsen skulle liknande skyddsintressen som de som legat till grund för kriminaliseringen av prostitution⁵⁸ vara möjliga att beakta inom ramen för pornografi.

Sambandet som ovanstående författare anser finnas mellan prostitution och pornografi kan användas som argument för att kriminalisera det sistnämnda. Beskrivs pornografi som filmad prostitution ligger det nära till hands att hävda att de skyddsintressen som ligger till grund för kriminaliseringen av

---

⁵⁶ Se avsnitt 3.3.

⁵⁷ Se avsnitt 3.2.

⁵⁸ Det vill säga köp av sexuell tjänst och koppleri.

prostitution även bör föranleda en kriminalisering av pornografi. Med utgångspunkt i att den svenska regleringen av prostitution kan anses ha sin grund i radikalfeministisk teori bör likvärdiga (om inte samma) intressen även kunna aktualiseras avseende kriminalisering av pornografi.

I dagsläget framstår yttrandefriheten som ett motstående intresse avseende kriminalisering av pornografi. Att yttrandefriheten har ansetts väga tyngre än jämställdhet har dock ifrågasatts av ett antal genusforskare bland annat med grund i att yttrandefriheten inte är en oinskränkt rättighet.⁵⁹ Med utgångspunkt i ovan anförda bör en diskussion på högre nivå föras avseende möjligheten att inskränka yttrandefriheten till fördel för de intressen som kan och bör beaktas inom ramen för pornografi.

---

⁵⁹ Se avsnitt 3.

6 Slutsatser

6.1 Den första frågeställningen

Uppsatsens första frågeställning avseende hur gränsdragningen mellan prostitution och pornografi ser ut i BrB:s bestämmelser avgörs utifrån likheter och skillnader mellan gärningarna. Trots praktiska likheter sker en uppdelning i svensk gällande rätt. Koppleribestämmelsen skulle utifrån sin ordalydelse vara möjlig att tillämpa direkt på pornografi. Med hänsyn till den grundlagsskyddade etableringsfriheten ansågs det dock inte möjligt att utvidga bestämmelsens tillämpningsområde till att även omfatta huvudaktörerna inom pornografibranschen. Detta skulle enligt utredningen vara en för stor inskränkning i tryck- och yttrandefriheten.

Bestämmelsen om köp av sexuell tjänst är däremot inte möjlig att tillämpa direkt på förhållandena vid pornografi. En anledning till detta är att straffansvaret faller på köparen, vilket skulle vara den person som erhåller den sexuella tjänsten mot ersättning. Inom pornografibransch betalas inte endast kvinnan utan även den man som medverkar i framställningen av det pornografiska verket av en tredje part (huvudaktören). Det leder till att ingen av parterna kan betraktas som mer eller mindre köpare än säljare. Den andra gränsdragande faktorn utgörs av gärningspersonens avsikt. Vid framställningen av pornografi anses avsikten att skaffa en tillfällig sexuell förbindelse (och därmed sexuellt tillfredsställa sig själv) övertrumpat av avsikten att producera pornografiskt material. Pornografi faller således även fortsättningsvis utanför prostitutionsbestämmelsernas tillämpningsområde.

Istället för att uppmärksamma de förhållanden under vilka de pornografiska verken dokumenteras likställs pornografi med det färdigproducerade pornografiska alstret. Följden av detta blir att tryck- och yttrandefriheten kommit att betraktas som ett motstående intresse som tillskrivs avgörande betydelse vid beslut om kriminalisering av pornografi. De faktiska sexuella handlingarna som utförs uteslutande i syfte att producera det pornografiska

materialet åsidosätts. Handlingar som bör vara av grundläggande betydelse avseende en kriminalisering av prostitution.

6.2 Den andra frågeställningen

Uppsatsens andra frågeställning avseende om pornografi, med utgångspunkt i radikalfeministisk teori samt skyddsintressena vid prostitution, bör kriminaliseras i svensk rätt kan utifrån redogörelsen ovan besvaras jakande. Att en kriminalisering av pornografi är nödvändig utifrån radikalfeministisk teori framgår tydligt av Catharine MacKinnons och Andrea Dworkins resonemang. Med utgångspunkt i deras synsätt utgör pornografi visualiserat våld mot kvinnor och ett maktmedel för att befästa patriarkatet som samhällsordning. Utifrån ett jämställdhetsperspektiv står klart att det föreligger ett behov av en kriminalisering av företeelsen i syfte att jämna ut makthierarkin och förändra synen på kvinnor, deras kroppar och sexualitet. Att kvinnokroppen framstår som möjlig att köpa för pengar kan påverka synen på hur kvinnor bör behandlas och bemötas såväl sexuellt som i övrigt.

Utifrån uppsatsens analys framgår att den svenska regleringen av prostitution har sin grund i radikalfeministiska argument. De skyddsintressena som föranlett förbudet mot köp av sexuell tjänst och koppleri är, utifrån de praktiska likheter som existerar mellan de båda gärningarna, möjliga att beakta även vid en kriminalisering av pornografi. Istället för att fokus ligger på det pornografiska materialet i sig bör det förflyttas till de faktiska gärningarna och till hur situationen ser ut för de medverkande kvinnorna. Om de praktiska likheterna är så pass stora att pornografi kan betraktas som dokumenterad prostitution bör även det sistnämnda kriminaliseras. En fråga som kvarstår att besvara är varför yttrandefrihet i detta avseende anses gå före jämställdhet, när båda två utgör grundbultar i ett demokratiskt samhälle.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Offentligt tryck

Statens offentliga utredningar

SOU 1995:15 Könshandel.

SOU 1995:60 Kvinnofrid.

SOU 2001:14 Sexualbrotten - Ett ökat skydd för den sexuella integriteten och angränsande frågor.

SOU 2010:49 Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999–2008.

SOU 2016:70 Ett starkt straffrättsligt skydd mot människohandel och annat utnyttjande av utsatta personer.

Propositioner

Prop. 1970:125 Med förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen m.m.

Prop. 1984/85:116 Angående åtgärder mot våldsskildringar i videogram m.m.

Prop. 1986/87:151 Om ändring i tryckfrihetsförordningen m.m.

Prop. 1997/98:55 Kvinnofrid.

Prop. 2001/02:124 Straffansvaret för människohandel.

Prop. 2004/05:45 En ny sexualbrottslagstiftning.

Litteratur och publikationer

Dworkin, Andrea (1989), *Pornography: Men Possessing Women*. Plume.

Dworkin, Andrea (1974), *Woman Hating*. E.P. Dutton.

Gunnarsson, Åsa & Svensson, Eva-Maria & Käll, Jannice & Svedberg, Wanna (2018), *Genusrättsvetenskap*. Studentlitteratur.

MacKinnon, Catharine (2006), *Are women human?: And Other International Dialogues*. The Belknap Press of Harvard University Press.

MacKinnon, Catharine (1987), *Feminism unmodified: Discourses on Life and Law*. Harvard University Press.

MacKinnon, Catharine (1994), *Only words*. Harper Collins Publishers.

MacKinnon, Catharine (1991), 'Plädering för en feministisk rättsteori'. Kvinnovetenskaplig tidskrift s. 16–26.

Tollin, Katharina & Törnqvist, Maria (2014), *Feminism i rörliga bilder*. Liber.

Elektroniska källor

Lagkommentarer

Zeteo

Bäcklund, Agneta & Johansson, Stefan & Trost, Hedvig & Träskman, Per Ole & Wennberg Suzanne & Wersäll, Fredrik, Brottsbalken (17 april 2019, Zeteo), kommentaren till 6 kap. 11 §. Besökt 2019-04-25.

Bäcklund, Agneta & Johansson, Stefan & Trost, Hedvig & Träskman, Per Ole & Wennberg Suzanne & Wersäll, Fredrik, Brottsbalken (17 april 2019, Zeteo), kommentaren till 6 kap. 12 §. Besökt 2019-04-25.

Bäcklund, Agneta & Johansson, Stefan & Trost, Hedvig & Träskman, Per Ole & Wennberg Suzanne & Wersäll, Fredrik, Brottsbalken (17 april 2019, Zeteo), kommentaren till 16 kap. 11 §. Besökt 2019-04-27.

Bäcklund, Agneta & Johansson, Stefan & Trost, Hedvig & Träskman, Per Ole & Wennberg Suzanne & Wersäll, Fredrik, Brottsbalken (17 april 2019, Zeteo), kommentaren till 6 kap. 10 c §. Besökt 2019-04-29.

Lexino

Roos, Mari-Ann, Brottsbalken (1962:700) 16 kap. 11 §, Lexino 2018-09-02. Besökt 2019-04-27.